

Dat de bezwaren te ondervangen zijn blijkt, aldus het voorstel, uit de instelling van zo'n commissie in meerdere plaatsen (Amsterdam, 's-Gravenhage, Arnhem, Schiedam, Dordrecht, Laren) "waar zij goede diensten bewijst".

Slag om de arm

"Met de instelling zonder meer zoude evenwel in menig geval nog niet veel bereikt worden, indien het aan de belanghebbenden bleef overgelaten van de wenken der commissie al dan niet gebruik te maken". Daarom behoort aan B. en W. de bevoegdheid te worden verleend, de voldoening aan eisen van welstand als voorwaarde voor de bouwvergunning te stellen. "Allerminst behoeft gevreesd, dat het bouwen dan duurder wordt, daar de ervaring elders heeft bewezen,

dat de commissie dikwijls werkt in de richting van vereenvoudiging". Bedoelde bevoegdheid blijkt (alleen) voor te komen in de bouwverordeningen van Laren en Leeuwarden. Toch is zij belangrijk, aldus het voorstel, want de commissie kan B. en W. dan voorlichten "bij alle bouwwerken, waarvoor dit college van zijn dan ruimere bevoegdheid tot het stellen van nadere eischen uit een oogpunt van welstand meent te moeten gebruik maken".

De soep zal echter niet te heet worden gegeten. "Immers, aldus het voorstel", komt het ons niet ondienstig voor, aan te tekenen "dat wij ons voorstellen dat burgemeester en wethouders wel nooit anders dan een zeer spaarzaam gebruik van bedoelde bevoegdheid zullen maken.

Straten waarvan eenmaal een zeker soort gelijkvormige huizen het karakter daarvan heeft bepaald; achterbuurten en in het algemeen die stadsgedeelten waar niets meer te redden is of die zeer weinig in het oog vallen, komen voor de gemeentelijke welstandszorg niet in de eerste plaats in aanmerking.

Waar een nieuwe wijk wordt aangebouwd, op in het oog vallende punten en, vooral, waar het geldt iets moois te behouden of iets heel leelijks te voorkomen, hoofzakelijk in deze gevallen zullen B. en W. nadere eischen stellen".

Tot slot wijzen zij er nog op, dat beroep openstaat op de gemeenteraad bij niet-goedkeuring van een bouwplan.

Aldus dan kwam in 1917 een nieuw artikel in de bouwverordening, luidende: "Het uiterlijk van een gebouw, met al wat daartoe behoort, hekken, muren en dergelijke, moet zoodanig zijn dat het noch op zich zelf, noch in verband met de omgeving uit een oogpunt van welstand aanstoot kan geven.

Burgemeester en wethouders zijn bevoegd te dien aanzien nadere eischen te stellen. "Voorts werd bepaald, dat ter beoordeling van den bouw voortaan ook geveltekeningen op een schaal van ten minste 1 à 100 zouden moeten worden ingediend en niet alleen maar plattegronden en doorsneden.

Het bestaan van een schoonheidscommissie werd overigens niet in de bouwverordening opgenomen, maar begin 1918 bij reglement vastgelegd.

Molens exit

Brouwer's museumverslag over het daarop volgende jaar 1918, geschreven met "een gevoel van weldadige rust" nu de wereldstrijd ten einde is, vermeldt dat "de gemeentelijke bouwplan-commissie met loffelijke zorg ontsiering van ons eigenaardig stadsschoon zooveel mogelijk tracht te verhinderen" zodat de museumcommissie zich op haar beurt ontheven kan achten van de taak "om te wijzen op minder gunstige of verblijdende verschijnselen in deze opzichten". Maar wel memoreert Brouwer "het voor ons staatsbeeld zoozeer te betreuren verdwijnen in 1918 van de twee windmolens aan de Weel en het Pelmolenpad, zoodat er nu nog slechts één overblijft van de zeven molens, die, bij heugenis van ouderen van dagen, onze stad omringden, nog ongerekend de 3 watermolens aan den Oosterdijk".

Inderdaad zat hier het gat in een verordening, die naar haar aard op bouwen en verbouwen was toegesneden: zij kon geen afbraak voorkomen. En zo kon Brouwer slechts het verdwijnen bejammeren van de molens "die met hunne massieve en toch fijn gesilhouetteerde vormen, en met hunne omhoogstrevende lijnen, zoo weldadig doorbraken en aanvulden de langgerekte horizontale lijn van het vlakke Hollandsche landschap".

